

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De institutis & uotis monasticis, ti. 34

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

DE INSTITVTIS, AC VOTIS MO
NASTICIS. TITV. XXXIII.

ARTICVLVS I.

RHET.

CVM factitia sit res, ac nouitia Cucullatorū
religio: multū delirāt Monachi uota in
baptismo comparantes.

THEO.

Si de religionis substantialibus sermo est: non humanū,
sed diuinum est institutum religionis. Fūdatur namq; in obe
dientia, castitate, et abdicatione pprietatis, seu paupertate.
Hæc quidē Saluator præcipere noluit, sed proponere
potiora bona, & cōsulere nō prætermisit. Dicit. n. Hie
li. i. c. 7. epist. 5. contra Iouinia. Maioris gratiæ est offerre
qd' non debeas, q̄ reddere qd' exigeris. Si uerò de quibus
statutis diuersis religionum finibus, pro uarietate uocatio
num cōgruentibus loquimur, nō inficiamur ea factitia, et
humani esse instituti: non tñ nouitia. Cōstat. n. semp religio
sos quosdam fuisse uiros, qui ardetius amplexati pietatem,
à cœtu hominū segregati, multa ad eam pertinētia sibi
præscripserunt, quæ à cæteris nō agebantur: Sed uti oīum
rerum initia rudia fuere, processuq; ipso sensim roborata,
& exulta sunt: Ita & monachorū instituta culta, & clar
ta sunt, & ordine quodā, t̄pis processu uariata sunt, seu
dum finem in quē dirigūt ipse religiones. Alia nempe sibi
aut cōtemplationi uacantibus: alia uerbum Dei euāgelicū
ibus: alia infirmorum necessitatibus incūbentibus: alia mi
ititæ deditis cōgruunt instituta. Fuerunt præterea in ueteri
testamento filij prophetarum (quos monachos uocat Hie
ro. ad Rusticum monachum epist. 39.) qui quādam formā
monachismi præstabant in arcto uictu, cultu & uestitu, cō
muniter uiuentes. Filij quoq; Ionadab, filij Rechab sic ui

habitabant, ut uinum non biberent in aeternum, domos non aedificarent, sementem non sererent, uineas non plantarent, nec habitarent: sed in tabernaculis habitarent, patris sui Ionadab mandato parentes. Sed et Cheræmon Stoicus uir eloquentissimus narrat de uita antiquorum sacerdotum Aegypti: (ut uidere est apud diuum Hiero. lib. 2. ca. 39. epist. 6. contra Iovinianum.) quod omnibus mundi negotiis, curisque postpositis, semper in templo fuerint, et rerum naturas, causasque, ac rationes siderum contemplati sint: nunquam mulieribus se miscuerint: nunquam cognatos et propinquos, ne liberos quidem uiderint, ex eo tempore quo coepissent diuino cultui deseruire, a carnibus et uino semper abstinerint, propter tenuitatem sensus, et uertiginem capitis, quam ex paruo cibo patiebantur: et maxime propter appetitum libidinis restringendos, qui ex his cibis et ex hac potione nascuntur. Pane raro uescebantur, ne oneraretur stomachum. Et si quando comedebant, tonsum pariter hyssopi sumebant in cibo, ut escam grauiorem illius calore decoquerent. Oleum tantum in oleribus nouerant: uerum et ipsum parum propter nauseam, et asperitatem gustus lenientiam. Quid loquar, inquit, de uolatilibus, cum omnium quoque pro carnibus uitauerint et lac: quorum alterum carnes liquidas: alterum sanguinem esse dicebant colore mutato? Cubile eis de folijs palmarum contextum erat: scabellum accliuæ, et ex una parte obliquum, in terra pro puluillo capiti supponebant, et c. Quid uero de illis censendum sit, de quibus ait Apost. Cir Hebr. 11. culerunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiastati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: In solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, et in cauernis terræ: tuo arbitrio relinquo.

Qui autem christi, apostolorumque acta attenderit, procul-

DE INSTIT. AC VOT. MONAT.

Philip. 2

Ioan. 6

Luc. 2

Luc. 9

Luc. 10

1. reg. 15

Matt. 19

dubio monachismi formam inueniet potissime in subditis
 libus religionis. Nam obedientiam ipse Christus exhibuit,
 qui factus est obediens patri usque ad mortem, mortem ad
 crucis. Quique ait. Descendi, non ut faciam uoluntatem meam
 sed eius qui misit me, patris. Qui nedum patri, sed et
 trito Ioseph paruit. de quo ait Lucas. Descendit, et
 subditus illis, scilicet parentibus. Cui paruereunt mox apo-
 stoli uocati: quos et misit predicare euangelium regi-
 uirga, sine pera, sine pecunia, sine calciamentis. Et pre-
 rat in oem ciuitatem ad quam esset ipse uenturus, dicens
 gnus est operarius mercede sua. Qui uero libertatis ca-
 dus, obediencia cupit caluniarum, sese corrigat ex dicto Sa-
 lis. Melior est, inquit, obediencia quam uictima. Roem.
 Glo. ord. ibidem. Quia in uictimis aliena caro: in obedi-
 entia uoluntas propria mactatur et offertur.

Castitatem Christus ex uirgine natus, tam exemplum
 quam uerbo docuit, et consuluit. Ait namque: Sunt eunuchi qui
 de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt
 ab hominibus: et sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum
 coelorum. Qui potest capere, capiat. Quod interpretatur Hiero-
 nimo. lib. 1. contra Iouinia. cap. 7. par. 1. Proponit, inquit, pro-
 mium: inuitat ad cursum: tenet in manu uirginitatis brachium
 ostendit purissimum fontem, et clamat. Qui sitit ueniat, et
 bibat, Qui potest capere capiat. Non dicit, uelitis, nolitis, bibetis
 dum est uobis atque currendum: sed qui uoluerit, qui potuerit
 rit currere, atque portare, ille uincet, ille satiabitur. Et
 plus amat uirgines Christus: quia sponte tribuunt quod
 non fuerat imperatum. Discipulorum et apostolorum casti-
 tatem seu coelibatum, uel ex hoc capias, quod Christus Ioannem
 nubere uolentem, de nuptijs uocauit, Proculdubio, Apo-

Pauli dicto se conformes effecerunt post apostolatam, ubi ait. Qui uxores habent, tanquã non habetes sint: Licet ante apostolatam uxoribus uterentur. Qui autem coelibatum, aut uirginitatem nihil facit: is Iouinianum se, non Christianum exhibet. Iouinianus. n. matrimonium uirginitati coequare conatus est. Dãnet is Paulum, Baptistam, aut euangelistam Ioannem, Deiparamq; Mariam imo & ipsum Christum. Audiãt & is Paulum clamantem. De uirginibus præceptum domini non habeo: consilium aut do. Et post pauca. Qui matrimonio iungit uirginem suam, bene facit. Et qui non iungit, melius facit. Legat hic Tertull. lib. 1. ad uxorem, in principio. Audiãt ipse & Hieronymum in sermone de assumptione uirginis Mariæ dicentem. Semper est angelis cognata uirginitas. Profectò in carne præter carnem uiuere, non terrena uita est, sed cœlestis: Vnde in carne angelicam gloriam acquirere, maius est meritum, quàm habere. Esse. n. angelum, felicitatis est: esse uerò uirginem, uirtutis est: dum hoc obtinere uiribus inimitur cum gratia, quod habet angelus ex natura. Virunque tamen, & esse uirginem, & esse angelum, diuini muneris est officium, non humani. Proinde omnes etiam Ethnicæ nationes in pretio habuerunt uirgines, ut habet Tertullianus libro de exhortatione castitatis.

Paupertatem, seu abdicationem proprietatis rerũ Deo gratam, nel ex hoc intellige, q; Christus in paupere stabulo ex paupercula matre natus sit, & in præsepi (non nobilibus in cunis) reclinatus. Tam pauper uixerit, q; cuidã eum Matt. 8. sequi cupienti dixerit. Vulpes foveas habent, & uolucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinat. Nudus in cruce: mortuus in alieno sepulchro tumula-

- tus est. Paupertatem & rerum abdicationem consulu-
 ni, dum ait. Si uis perfectus esse, uade, uende omnia que
 habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo.
 ueni, sequere me. Hæc fecerunt & Apostoli ex eleemo-
 uictitantes. Nam Iudas quæ mittebantur, portabat in
 lis. Et Lucas ait, q̄ erant quædam mulieres quæ mit-
 bāt ei. s. Christo cum discipulis, de facultatibus suis. Et
 stolorum uice ait Petrus. Ecce nos reliquimus omnia &
 cuti sumus te: qd̄ ergo erit nobis? Iesus autem ait illis,
 dico uobis, quòd uos qui secuti estis me, in regenera-
 cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sed-
 & uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus
 rael. Et omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut so-
 res, aut patrem, aut matrē, aut uxorem, aut filios, aut agna-
 propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æter-
 nam possidebit. Lucas uerò sic habet. Non est qui reliquit
 domum, parentes, &c. & non recipiat multò pluram
 tempore, & in futuro seculo uitam æternam. Quod inter-
 pretatus Chrys. in expositione altera super Matth. sic ait.
 Secundum sanam doctrinam, ita nobis conuenit intelligi
 quod dicit centuplum accipiet: non ut ipsam rem quam
 mittit, centuplā accipiat. Nec. n. possibile est, quòd pater
 aut matrem relinquens, ceterum patres, aut matres recipiat.
 Sed ita. Tantam gloriam, tantam gratiam, tā mirificam
 titudinem consequetur, ut centuplum ualeat illi, quam
 fuit, quam dimisit.

Hanc autem rerum abdicationem non præcepit, sed
 suluit Christus, quam amplexati sunt Apostoli, & discipuli
 primitiui. Neophytorum autē ad fidem conuersorum, quorū
 dam sua sibi seruabāt, quibus satis erat conari seruare

data: cōsiliorum uerò paruum aut nullam habere rationem.
 Alij autem suis fortuitis diuenditis, pretia eorum ad pedes
 Apostolorum posuerunt: diuidebaturq; singulis prout opus
 erat. Nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum es-
 se dicebat: sed erant illis omnia cōmunia. Neq; n. quisquam
 egens erat inter illos. Ananias autem & Zap hira, uolue- **Actu. 4.**
 runt annumerari inter illos. Verum quia mentiti sunt spi-
 ritui sancto, partem pretij sibi seruantes: ad uocem Petri
 corruentes, expirauerunt. Licuisset quidem nedum partem,
 sed & totam substantiam sibi seruare, nisi his annumerari
 uoluissent. Quod uel ex hoc accipe, quod Petrus ait. Ma- **Actu. 5.**
 nens tibi manebat, uidelicet si non uoluisses tibi abdicare.
 Liqueat ergo quomodo Apostoli, & quidam primitiui disci-
 puli in communi uictitabant sine proprio. **Artic. 2.**

Si in paupertate quidem uictitent exēplo Chri- **RHET.**
 sti, non reprehendo: sed eam quam dicunt religio-
 sorum paupertatem, qui cum nihil dicāt se habere,
 uel oia possident, uel turpi mendicitatis quæ-
 stu uictum quæritant.

Dixerunt aliquando **Vualden** sacerdotes pauperes esse **THEO.**
 debere & de elemosynis uiuere. **Ioā.** quoque **Vuicleff** ait,
 contra scripturam esse ecclesiasticam quod uiri ecclesiastici
 habeant possessiones. Et quod fratres debent sibi uictū quæ-
 rere per labores manuum suarum, & non per mendicita-
 tem. Alius autem quidā **Desiderius Longobardus** tempore
Alexandri. 4. sensit paupertatem non solum esse inutilem,
 sed et noxiam. Paupertatem autem fratrum mendicantium
 insectatus est et **Guillelmus de sancto amore**, etiam omnem
 actiualem paupertatem damnans. Alij nefas putant omnia
 simul relinquere: contra quos est illud **Hieron. par. 3. epist.**

DE INSTIT. AC VOT. MONAST.

41. ca. 19. in regula monachorum. Quod asseris eos
 facere qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possi-
 num pauperibus diuidāt, quā illos qui possessionibus
 ditis, semel omnia largiantur, non à me, sed à domino
 deatur esse. Si uis perfectus esse, uade, uende omnia que
 bes, &c. Dicit et Tertul. in definitionibus ecclesiasticorum
 dogmatum cap. 71. Bonum est facultates cum dispensatione
 pauperibus erogare. Melius est pro intentione sequenti
 minum in simul donare, & absolutum solitudine cum
 sto egere. Religiosorum paupertas conformis est uita
 sti, & apostolorum, qui habebant omnia cōmunia: ut
 habitum est arti. precedenti. Et omnia quodāmodo habere
 uidetur, qui suis contentus est, qui uel nullius eget: ut de
 mitiuis discipulis dictum est ibidem. Nec turpi (ut ait) qu
 stu, sed humili alij sibi uictum parant: licet eis iure debita
 Nam dominus ordinauit his qui euangelium annunciant,
 euangelio uiuere.

Vides itaque quā eximijs, quā diuinis rebus imbu-
 tur religio, cœlesti, & non humano tantū consilio intro-
 eta. Si quæ uerò his substantialibus addita sunt, non nisi
 istorum obseruantiam conducunt, quæq; ut sepe uineas, &
 consita hortos muniunt, ne diripiatur possessio: Ita mun-
 ra illa obsepiunt religionis fundamenta. Quæ etsi ab ho-
 nibus excogitata sint, multa tamen ratione, & diuino spi-
 tu suggerente, sunt constituta, quamobrem diligenter ser-
 perficienda, & non contemnenda. Artic. 3.

RHET.

Novitius est monachismus iste, non à prima
 uis obseruatus.

THEO.

Probauimus apostolos & quosdam primæuos discipu-
 los in obedientia, & castitate, sine proprio uictuasse re-

gosorum more. Quid autem alij de primæuo illo Monachismo dixerint, non pigeat audire, inquit enim Dionys. 6. ca. par. 2. eccl. hierar. Quos sancti præcessores nostri Therapeutas. i. cultores, à sincero Dei famulatu atque cultu appellarunt, nos Monachos uocamus ab indiuidua & singulari uita, qui post abrenunciationem secularium & mundanorum, exposito illis statu excellentissimæ uitæ, postquam promiserant eum consummandum, consignati signo crucis, crinibus detonsi, exutiq; priori ueste, & alia induti à sacerdote benedicebantur, et ad deificam cõmunionem uocabantur. Dicit quoque Hierony. lib. 2. ca. 39. contra Iouinia. Diuum Marcum in eremo Aegypti instituisse Monachos, quibus aqua potus, panis cum sale et hyssopo cibus fuerat. Narra- rat etiam Euseb. in hist. eccle. lib. 2. cap. 17. de discipulis primæuis, quod renunciabant cunctis facultatibus suis, & bonis suis cedebant. Tum deinde, quod omnes etiam uitæ solitudines procul abijciebant, & extra urbem egressi hortulis uel exiguis quibusque agellis degebant, refugientes impari propositi consortia, & uitæ dissimilis contubernia. Porro Iosephus, secunda Iudaicæ captiuitatis hist. & li. 18. antiquitatum, tria describit genera Iudæorū, Phariseorum, Saduceorum, & Essenorum, quorum nouissimos miris effert laudibus, quod ab uxoribus & carnibus semper abstineant, & quotidianum ieiunium uerterint in naturam. Habetur etiam in actis apostolorum, quod erant in Hierusalem habitantes uiri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est. Quod quidem uerbum religiosi, exprimitur ad denotandum discrimen ab alijs: licet omnes religione Mosaicæ legis tenerentur. Constat ex his Monachismum rem non esse nouitiæ: sed iam noua, quàm ueteri lege, imò ipsius Saluatoris do-

DE INST. AC VOT. MONAST.

Strina pariter comprobata, atq; à temporibus apostolorum roborata, adauctam, & exultam fuisse. Dicit et Philo Pythagoricus, de quibusdam hebræis christianis habet historia tripartita lib. 1. cap. 11. eos cedere omnibus competentibus rebus, cunctisque abrenūciare perennibus, & extra muros in solitarijs agris & hortis habitare: domos autem eis esse sacraria, quæ apud nos monasteria nuncupantur. Et in eis conuersatione solitaria, honorare mysteria, diligentèrque psalmis & hymnis celebrare diuinitatem, & ante solis occasum, non gustare cibum, alios autem per tres dies et amplius, certis diebus uimento habere cubilia, uino semper & sanguinem bibere, abstinere, cibum eum esse, panis & salis, & huiusmodi & potum aquæ. Articulus. 4.

RHET. Non uerentur aliqui religionis professionem æquiparare baptismo.

TEHO. Non uideatur tibi magni id esse criminis: Est enim quædam spiritalis regeneratio. In baptismo quidem renūciatur Satane, & omnibus pompis eius, & nouus suscipitur homo, qui secundum deum creatus est in ueritate sanctitatis ueritatis. Consepulti, inquit apostolus, sumus Christo, per baptismum in mortem, ut quomodo ille surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate ambulemus. In professione uerò monastica, etiam quædam in seculo uti licuisset, renūciatur. Et animam, corpus, corporalemque substantiam dedicat deo proficiens, offerens in holocaustum illa domino: quare merito poterit baptismo comparari, quauis non omnino æquiparari debeat. Art.

Roma. 6. Tempore Hieronymi libera erant collegia, postea corrupta disciplina, uota addita sunt, ut

RHET.

quam excogitato carcere, disciplina restitueretur. Monachicq; institutum tempore Hieronymi, longè diuersum erat ab hoc quod hodie uidemus cæ remonns obstrictum. Manebat integra potestas migrandi demigrandiq; quò uellent: ad studium, ieiunia, psalmos, & uigilias non cogebantur hominum constitutiunculis. Vestitus, non præscriptus, sed suo cuique arbitrio simplex erat, nō qui prodigiosa nouitate faceret insignem, uotorū nulla uincula, &c.

Miror unde Erasmus hæc sibi persuaserit. Agit autem THEO.
ut quemlibet minus cordatum ab illo uitæ genere suscipiendo deterreat. Damnat. n. unusquisq; studium quod deseruit. Et ne ipse accusetur, omnes condemnat qui illud prosequuntur. Esto, fuerint tempore Hiero. quædam collegia libera, sunt & modò. Vota superaddidit non prælatorum solertia, ut disciplina restitueretur: sed uouentium feruens deuotio, quæ animi lubricam inconstantiam uoluit firmare in bono: nec non domino, non tam rem ipsam, quàm dādi arbitrium holocaustū offerre. Nēue columbarium patens fieret monasteriū. Quæ uerò de instituto monastico tempore Hieronymi affers, ex ipsius Hieronymi testimonio repellam. Ait quippe ad Rusticum monachum par. 3. episto. 39.

Ad illud tendit nostra oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittēdū, sed uiuere debere in monasterio sub unius disciplina patris, consortioq; multorum, ubi ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam: hic te silentium: ille doceat mansuetudinem. Non facias quod uis: comedas quod iubearis: habeas quantum acceperis: operis tui pensa persoluas: subijciaris cui non uis, lassus ad stratum uenias: & necdum

DE INSTI. AC VOT. MONAST.

expleto somno surgere compellaris, dicas psalmum in ore tuo: seruias fratribus tuis, & hospitem pedes laues. In manus iniuriam taceas: præpositum monasterij timeas, ut in psalmo, diligas ut parentem. Credas tibi salutare, qui ceteris præceperit. Nec de maioris sententia iudices, cuius est obedire & implere quæ iussa sunt. Idem quoque Hieronymus ad Eustachium, de uirginitate seruanda. par. 3, cap. 26, sic ait. Tria sunt in Aegypto genera Monachorum.

Primum Cœnobitæ qui in cōmune uiuunt: Secundum Anachoretæ qui soli habitant per deserta. Tertium quod Remoboth dicunt. Hi bini uel terni, nec multo plures habitant. De cœnobitis uerò sic profectur. Prima in eis cōfœderatio est obedire maioribus, & qui ceteris præceperint, facere. Diuisi sunt per decurias, atque centurias: in nouem hominibus decimus præsit. Et rursus decem præsitos sub se centesimus habeat. Manent separati sanctis uicibus usque ad horam nonam, ut institutum est. Nemo pergit ad alium, exceptis his decanis quos diximus, ut si cogitationibus quis fluctuat, illius cōsolidetur alloquijs. Post horam nonam in cōmune concurritur: psalmi resonant: scripturæ recitantur ex more. Et completis orationibus cunctis presentibus, medius quem patrem uocant, incipit discipulis loqui. Quo loquente, tantum silentium fit, ut nemo alium respiciat, nemo audeat excreare. Dicentis laus in fletu est tantum. Tacite uoluuntur per ora lachrymæ. Et ne in singulis quidem erumpit dolor. Cū uerò de regno Christi, & gloria beatitudine, & gloria cœperit annunciare uenturam, & deas cunctos moderato suspirio, & oculis ad cœlum leuatis, intra se dicere. Quis dabit nobis pœnas sicut colubæ, & uolabo & requiescam. Post hæc conciliū soluitur, & cetera quæ quæ

q̄q; decuria cū suo parēte pergit ad mēsam. Quibus per sin-
 gulas hebdomadas uicissim ministrat. Nullus in cibo strepi-
 tus est. Nemo comedēs loquitur. Viuitur pane, leguminibus,
 et oleribus, quæ sale solo cōdiuntur. Vinum tantū senes ac-
 cipiunt, quibus cū paruulis sæpe fit prædium, ut illorū fessa
 sustēteretur ætas, aliorū nō frangatur incipiēs. Dehinc cōsur-
 gunt pariter, & hymno dicto, ad præsepia redeūt: ibi usq;
 ad uesperā cū suis unusq; loquitur, & dicit. Vidistis illū,
 & illum, quāta in ipso sit gratia, quātum silentiū, q̄ mode-
 ratus iēssus? Si infirmū uiderint, cōsolantur. Si in Dei amo-
 re feruentē, cohortantur ad studiū. Et q̄ nocte extra ora-
 tiōes publicas in suo cubili unusquisq; uigilat, circūeunt cel-
 lulas singulorū, & ante apposita quid faciāt, diligenter ex-
 plorat. Quē tardiozem deprehenderit, nō increpant: sed
 dissimulato qd' norunt eū sæpius uisitant, & prius incipien-
 tes prouocāt magis orare, q̄ cogunt. Opus diei statutū est,
 qd' decano redditū fertur ad œconomū, qui & ipse per sin-
 gulos mēses patri oīum cum magno tremore reddit rōnē.
 A quo et, cibi cum facti fuerint, degustantur. Et quia nō li-
 cet dicere cuiquā, tunicā & sagum, textaq; iuncis strata nō
 habeo: Ita ille uniuerſa moderatur, ut nemo qd' postulet, ha-
 beat. Si uerò quis cœperit egrotare, trāsferitur ad exedran-
 latiorez, & tanto senum ministerio cōſouetur, ut nec deli-
 tiis urbium, nec matris q̄rat affectū. Dñicis diebus, oratio-
 ni, tantū, & lectionibus uacant: qd' quidē & omni tpe cō-
 pletis opusculis faciunt. Quotidie aliqd de scripturis dici-
 tur. Ieiuniū totius anni æquale est, excepta quadragesima.
 in qua sola conceditur strictius uiuere. A Pentecoste coena
 mutantur in prandia: quò & traditioni ecclesiasticæ satis-
 fiat, & uentrem cibo non onerent duplicato.

DE INSTIT. AC VOT. MONA.

Simile refert Aug. lib. 1. de mori. eccl. c. 31. de monachis in oriente, & in Aegypto, dicens. Quis non illos miretur & predicet, qui contemptis atque desertis mundi huius illecebris ad communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati, sine aetate agunt, uiuentes in orationibus, & lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla pertinacia turbulenti, nulla inuidia liuidi: sed modesti, uerecundi, pacati, cordissimam uitam, & intetissimam in Deum gratissimum munus ipsi offerunt: a quo ista posse meruerunt. Nemo quicquam possidet proprium: nemo cuiquam onerosus est. Opera autem suorum dunt eis, quos decanos uocant. Conueniunt autem diei temporis primo, de suis quisque habitaculis, dum adhuc ieiuni sunt, ad diendum suum patrem. Et conueniunt ad singulos patres (quod non solum sanctissimis moribus, sed et diuina doctrina excellentissimi sunt) terna ut minimum hominum milia. Nam et multo numerosiores sub uno agunt. Audiunt autem incredibilem furore, summo silentio affectiones animorum suorum, put eos populi lerit differentis oratio, uel gemitu, uel fletu, sed modesto clamore uacuo, gaudium signantes. Corpus deinde reficitur, quantum saluti & salubritati sat est, coercete unoquoque castitatis, ne se profundat, uel in ea ipsa quae praestito sumptibus, & uilissima. Ita non solum a carnibus, & uino abstinere pro sufficietia domandarum libidinum: sed ab his et quae in toto concitatus uentris, et gutturis prouocant appetitum, quae quasi mundiora nonnullis uidentur, quo nomine solet turpe desiderium exquisitorum ciborum, quod a carnibus alienum est, ritum eule, turpiterque defendi. Sane quicquid necessario uictui redi dat, (nam redundat plurimum, ex operibus manuum, et epularum restrictione) tanta cura egentibus distribuitur, quam

nō ab ipsis qui distribunt operatū est. Sed et de monacharū
cōiuctu sic habet ibidem Aug. Hęc est et uita foeminarum
Deo sollicitē, castēq; seruentiū, quę habitaculis segregatę,
ac remotę, à uiris quā lōgissimē decet. Pia tantū illis cha-
ritate iunguntur, & imitatione uirtutis: ad quas iuuenū nul-
lus accessus est. Neq; ipsorū quāuis grauisimorū, et proba-
tissimorū senum, nisi usq; ad uestibulum, necessaria præben-
di quibus indigent gratia. Lanificio nanq; corpus exercēt,
atq; sustentant. Vestes quoq; ipsas fratribus tradūt, ab his in-
uicē qd' uictui opus est resumentes. Quid uerō Chrys. ad-
uersus uituperatores uitę monasticę iter cetera scripserit,
nō pigeat audire. Nullus, inquit, ibi. s. in monasterio, pauptā-
tē exprobrat: nullus diuitijs honestior est. Vnde id qd' oīa
peruertit meum, & tuum, penitus eliminatum, cuncta illis
cōmunia, mensę, domus, indumentum, & omnia: ueluti &
quadam libra & regula cuncta diligentissimē sunt ordina-
ta, nulla inæqualitas, ordo summus. Pręscripsit & Basilius
magnus monachorum regulam, contemporaneus Grego-
rij Nazianzeni, cuius ipse Hieron. fuit auditor.

Liquet ex his monachorū instituta priorum, nō discre-
pare à nostrorum monachorum institutis, licet pro loco &
tpe, ac fine, in quibusdam uariata, & moderata sint. Si uerō
monachorum nostrorū uita cū suis institutis cōueniat, ipsi
uiderint. Verū hoc tpe, nō tā culpandi sunt monachi, de-
plangendę uitę, quā ipsorum parentes, qui cum exonera-
ri cupiunt à filiorum turba, quærunt non ubi sanctius, sed
ubi delitiosius uiuitur.

Articulus 6.

Hęc qdē seruari nō redarguo: sed ad ea astrin R H E T.
gi uoto, dico scripturę nō esse cōsentaneū: Nam
coacta seruitia nō placēt Deo: sed hilarem datorē

DE INSTIT. AC VO. MONA.

2. cor. 9

2. cor. 7

Sapien. 8

THEO.

Luc. 9

gene. 19

diligit Deus. Præterea Paulus dat facultatē nubendi ei q̄ cōtinere nō ualeat: siue ei qui hoc donū singulare nō habet, cū dicat sapiens: Sciui quō aliter continens esse non possum, nisi Deus deus. Hanc uocē à Læperianis mutuasti, qui uolūt oīa uolūtū, quos imitatus est & Vuicleff, dicens religiosos uiuere in religionibus priuatis, nō esse de religione christiana. Cō. n. dicat Psalmista. Volūtariē sacrificabo tibi, uolūtū tibi ex necessitate, sed liberē fieri. Quamobrē ait & Læperianus uota hodie nō ualere, nisi ad iactantiam. Qui uerō sicut Apost. appellabant, dixerunt perfectius esse uiuere sicut uoto, q̄ cum uoto. Cēsēs autē tu uitam religiosam rem pro esse, & utilem: uotum autē cum præfatis dissuades: quia eo resilire nō licet. Quæro cū uotum firmet q̄ rectum est, quid habet unde dānetur? Ait Saluator. Nemo mittens manum ad aratrū, et aspiciēs retrō, aptus est regno Dei. Quod & uxoris Loth exēplo roboratur, quæ retrō aspiciens statuam salis cōuersa est. Vbi glo. interline. Ad cōfirmatōem fidelium, pœna impij eruditio iusti. Et Isid. Vxor, eorum genus figurat, qui gratia uocati retrō aspiciunt, & ad ea que reliq̄rant, redire cōtendunt. Ne itaq; uolubile & inconstans hoīs liberum arbitriū à cōcupiscentia illectum à bono cōcepto, seu inchoato se retrahat, qui toto affectu se Deo dicare cupiunt, uota addunt: rem pariter ac firmatam Deo offerētes. Nec uotum tollit libertatē operis: sed quia uoluntariē & spōtaneē rē offert, & illam spōtaneē uoto firmat. Si dicas, resilire non pōt à iam promisso. Deus resilire pōt à bono, num ea pp nō liberē agit? Quod itaq; uoto soluitur, aut agitur, liberū est: quia spōtaneē suo principio, quia liberē nō coactē uouit, ac illam spōtaneē

neam operationē liberē uoto firmavit. Felix est autē necessitas quæ ad meliora cōpellit: ut dicit Aug. in epist. ad Armetarium e: Paulinā. Facit præterea uotū eū actū, qui uoto firmatur, esse latræ, q̄ est præcipua uirtutū moraliū. Reddit ēt arborē cum fructibus: ut habet Ansel. in li. de similitu. Quā obre ait Aug. in epist. præfata. Nō te uouisse poeniteat: imō gaude iam tibi sic nō licere, qd' cū detrimento tuolicuisset. Si nullū accresceret meritū per uotum, ipsum non cōsuleret Regius propheta, dicēs, Vouete et reddite dño deo uestro. P̄salms Quā acceptū habeat Deus uotū, docet dicēs: Sigs uotū uo Nume. 3 uerit dño, aut iuramento se cōstrinxerit, non faciet irritam uerbū suum: sed omne qd' promisit implebit. Diffusius hoc ipsum declaratur de singularū rerum uotis, Leuit. 27. Quā Eccle. 65 obrem ait Salo. Si qd uouisti Deo, ne moreris reddere. Dissplicet ei infidelis, & stulta promissio. Sed quodcunq; uoueris, redde. Multoq; melius est non uouere quàm post uotum promissa non reddere.

Articulus 7.

Rem temporalem Deo deuotam inueuio: nō RHET. autem cœlibatum, aut uirginitatem.

Si de re minori, tpali. s. uotū dño facere cōgruit: quare THEO. nō de re potiori. s. aīa, per obediētā, aut de corpore per castitatē? Miror quō nō memineris Nazareos domino consecratos fuisse, ut Samuelē, Sampsonem, & alios. Art. 8.

Hos noui domino deuotos & consecratos: RHET. non autem ut cœlibem uitam ducerent.

Beata uirgo Maria nōne ad cœlibatū se astrinxisse tibi uidetur, cū ait angelo. Quō fiet istud, quoniam uirū non cognosco: Hoc. n. interpretatus Aug. in lib. de sancta uirgi. seruan. ca. 4. sic ait. Profectò hoc nō diceret, nisi se uirginē Deo antē uouisset. Cuius sn̄æ sunt et Greg. Nisenus, et Be-

da: quemadmodum eos citat beatus Tho. in cathena
 super eodē loco. Nō aut̄ obstare potuit cōceptui, aut pot
 iuuenilis uirginis natura: sed uirginitas præcōcepta ser
 da, quā tñ diuino arbitrio cōmisit, ne uideretur agere cō
 legē. Vbi maledicta reputabatur sterilis. Nō ergo miran
 deatur cuiuspiam, si huius Deiparæ uirginis exēplo, cōp
 uirgini se aliqui ad cœlibatum uoto astringant, cū et nouis
 mus filiā Iepte, ex uoto patris uirginē obisse. Virginitas
 quoq; Vestalibus nubere non licuit. Dicit proinde Paulus.
 Adolescētiore uidas deuota. Cū. n. luxuriatæ fuerint
 christo nubere uolunt, hñtes damnationē: quia primam
 irritam fecerūt. Quō aut̄ primam fidē irritam fecissent,
 quam damnationē incurrerent: nisi uoto se astrinxissent ca
 stitatis, dum assumerentur alendæ ab ecclesia? Siquidem
 liberæ cōtinentiæ seruandæ propositū citra uoti obligatio
 nem habuissent: ab illo recedentes, damnabiliter non peccā
 sent, cū id in eorum arbitrio liberum esset. Non enim
 tam fidem facit, qui non dedit. Articulus 9.

2. timo. 5

R H E T.

Paulus eas uiduas dānat, non quia nubebant
 quia è publico alitæ lasciuebant fidem q̄ abieci
 bant. Et hoc uocat Paulus primam fidem, nō
 tum castitatis: sed christianismi transgressionis.

T H E O.

Quis patrū hoc tecum senserit, adducere oportet
 rium cū nō haberes, nō citasti quēquam qui tecum
 Pauli deprauaret. Secundū Ambro. Chrys. & Theoph.
 aliorū interpretationes, uiduæ de cōmuni stipe alitæ,
 castitatis emiserunt: quam fidē q̄dam irritam fecerunt
 tes, et damnationē secum hñtes: ut et habes infr. art. 11. Vbi
 itaq; uiduæ ab ecclesia alendæ, castitatē professæ sunt, ab
 num nō uidetur, si uirgines spōsas se offerentes Christo

ipse uirginitatem uoueant: hoc quoque apost. tpe factum legimus. Nam Ephigeniam uirginem regis Aethiopiae filiam, apost. Matt. post susceptum baptisma, sancti uelaminis inpositione Deo consecrauit. Et s. Martialis dñi discipulus beatam Valeriam uirginem sacro uelo apud Lemouicas dicitur consecrasse. Beatus quoque Amb. de instit. uirginis. c. 17. Virgines, inquit, cum se Deo dicabant publice a sacerdote ipsas uelante consecrabantur benedictione, certis quoque uerbis rite prolatis ab eo uniuersoque populo teste, rudente, et acclamante, Amen. Idem ipse ad uirginem lapsam. ca. 5. sic inquit. Non es memorata diei sanctae resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti uelandam. In tanto itaque solenni conuentu ecclesiae Dei, inter limina illa splendida, inter candidatos regni coelestis, quasi regina regi nuptura processeras. Non es memorata qualis allocutio facta est illa die ad te. Aspice filia, et intuere, et obliuiscere populum tuum, et domum patris tui: et concupiscet rex decorum tuum: quia ipse est dominus Deus tuus. Aspice ergo quantus ad sponsi tui et domini nuptias conuenit populus. Seruare te oportuit fide, quam sub tantis testibus pollicita es. Semper cogitare cui uirginitatem spoponderis. Facilius te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quam perdere castitatem tuam. His tunc illo die consecrationis tuae, dictis et multis supra castitatem tuam praconijs, sacro uelamine tecta es. Vbi omnis populus dotem tuam subscribens, non atramento: sed spiritu pariter clamauit, Amen. Nam si inter decem testes confectis sponsalijs, nuptijs consummatis, quae uis uiro femina coniuncta mortali, non sine magno periculo perpetratur adulterium: Quid putes fore, si inter innumerabiles testes ecclesiae, coram angelis, exercitibus caeli, facta copula spiritalis, per adulterium soluitur? Nescio an possit ei digna mors,

DE INSTIT. AC VO. MONA.

aut poena cogitari. Cui adstipulatur et illud Tertul. *Ant.*
 uetustioris in lib. de uirgini. uelandis. Nupsisti Christo
 tradidisti carnē tuam, illi spōsasti maturitatē tuam: *ibid.*
 secundū spōsi tui uoluntatē. Christus est qui alienas spō
 & maritatas iubet uelari: multò magis suas.

His cōsonant & cōciliorum decreta. Dicitur namq̄
 cōcilio Carthag. 4. ca. ult. Viduæ quæ se Deo deuouerunt
 ueste laicali abiecta, si ad nuptias trāsierint, secundū Apo
 stoli uocē damnationē habebunt: quoniā fidē castitatis
 dño uouerunt, irritam fecerunt: Dicitur et̄ in concilio
 leta. 4. ca. 55. Duo sunt genera uiduarū, seculares, &
 Etimoniales. Seculares uiduæ sunt quæ adhuc disponunt
 nubere, habitū laicalē nō deposuerunt. Sanctimoniales
 quæ iam mutato habitu seculari, sub religioso cultu, in con
 spectu sacerdotis, et ecclesie apparuerūt. Hæ si ad nuptias
 trāsierint, iuxta Apostolū, nō sine damnatione erunt. Sicut
 & alia cōcilia quæ docēt nuptias his damnandas, qui se
 se dño deuouerunt: utputā cōcilium Valenti. cap. 2. suorum
 decretorum: cōcilium Auracē. ca. 27. & 28. Cōcilium Au
 relianen. cap. 17. & concilium Elibertinum. cap. 13.

Cū igitur mulieres religiose uirginitatē uouerunt, per
 spiciū est uiros religiosos idē fecisse: eos præcipuē
 sus se Deo Dedicabant ad illud uitæ genus perpetuo obse
 uandū. Hoc sentit Aug. super psal. 75. tractans hæc uerba.
 Quia primam fidē irritā fecit. Nemo, inquit, frater in mona
 nasterio positus dicat: recedo: cū nō soli qui sunt in mona
 sterio sint peruenturi ad regnum cœlorū: & illi qui ibi non
 sunt ad Deum nō pertineant. Rñdetur ei: Sed illi nō uouerunt.
 Tu uouisti, tu retrò aspexisti. Meminisseq̄; debes uer
 ris Loth quæ liberata à Sodomitis, & in uia posita, retrò

sum aspexit, ubi respexit, ibiq; remansit.

Videsne morē uota suscipiendi in monasterijs fuisse usi-
tatum usq; ad tpa Augu. à tpe Apostolorū: ut habes suprā
art. 3. huius ex Dionysio. Non erant itaq; eo tpe collegia li-
bera omnia: nec inficior sodalitates aliquas, etiam mona-
chorum fuisse, & esse, quæ in maxima uitæ probitate, &
sanctitate, sine uoto militarunt, & militant. Arti. 10.

Seruitia coacta nō placent Deo: hilarem uero R H E T:
datorem diligit Deus. 2. cor. 9

Abfit ut coacta hæc dicantur seruitia, quia uoto firman-
tur. Constat nēpe uouentē maiore quodam animi conatu,
& propensiore uolūtate præstitisse, quā qui rem nudā de-
derit. Nam rei firmum aīum nō imutandum addidit: quā-
obrem bis dedisse existimatur. Dat & hilariter secundum THE O.
illud. Letatus est populus ualde, cum uota sua sponte pro-
mitterent. Narrat quoq; Hiero. ad Marcellum de laudibus
Asellæ. 3. par. epist. 21. q̄ solitudinē putaret delicias. Nihil
illi seueritate iucundius: nihil suauitate tristius: nihil tristi-
tia illi suauius. Et siqñ sensus obnuitur, manet adhuc uirtu-
te primi animi prompta uoluntas, quā Deus non obliuiscēs
acceptat: ut est uidere arti. 6. 1. Para. 29

Dat facultatem nubendi Paulus ei, qui se con- R H E T:
tinere nequit. 1. cor. 7

Audi quid tibi rñdeat Ambro. ad uirginem lapsam scri THE O:
bens. ca. 5. Dicit aliquis. Melius est nubere, quā uri. Hoc
dictum ad nō pollicitam pertinet, ad nōdum uelatam. Cæ-
terum quæ sponte se spopōdit Christo, & sanctū uelamen
accepit, iam nupsit: iam imortali coniuncta est uiro. Etiam
si uoluerit nubere cōmuni lege cōiugij, adulteriū ppetrat,
ancilla mortis efficitur. Si hoc ita est, qd de illa dicendū est,

DE INSTIT. AC VOT. MONAST.

que occulta & furtiua turpitudine cōstupratur, et fūge
esse qd' nō est? Habitu uirgo, factō nō uirgo: bis adhibet
& in actu & in aspectu. Dicit quoq; Aug. in psal. 76.
lus dixit: Adolescētulas uiduas nubere, si uelint. Sed in
quodam loco: Beatior erit, si sic pmanserit: nō tñ dāna
dam, si nubere uoluerit. Quid aut ait de quibusdā que
uerunt, & nō reddiderunt? Habētes (inquit) dānationē, quā
primam fidē irritam fecerunt. Quid est, primā fidem
tam fecerunt? Vouerunt, et nō reddiderunt. Idem Aug.
sus in psal. 83. Quid rursus cōuerteris ad uomitum tuum?
Si canis hoc faciēs horret oculis tuis, tu qd eris oculis
Vnusquisq; n. fratres charissimi de loco itineris sui, ubi
proficiendo puenit, & quē uouit Deo, inde respicit retrō.
cū ipsum dimiserit. Verbi gratia: Statuit castitatē cōiug
lem seruare: inde n. incipit iustitia, recessit à fornicatione
bus, & ab illa illicita imunditia, qñ se ad fornicationes con
uerterit, retrō respexit. Alius ex munere Dei maius aliquid
uouit, statuit nec nuptias pati, qui non dānaretur si duxisset
uxorē. Post uotum qd Deo promisit, si duxerit, dānabitur
cū hoc faciat qd ille qui nō promiserat, tñ ille nō dāna
tur, iste dānatur. Quare? Nisi quia iste respexit retrō. Nō
ille antē erat: iste aut illuc nō dum puenerat. Sic uirgo que
si nuberet: nō peccaret: sanctimonialis si nupsit, Christiana
adultera reputabitur. Respexit. n. retrō de loco quō accēse
rat. Præterea si homini promissum præter eius cōsensum
ritare nō licet: quis tuta cōscientia qd Deo uouit, transgredi
presumet? Ruina hoīs (ait rex Salomon) est denotare salu
Proue. 20 etos, & post uota retractare. Ait quoq; Aug. in ser. 60. ad
fratres in eremo, Ego quidē sum monachus, qui desui esse
secularis, & factus sum monachus: aut monachus saluot,

aut aliter nō saluor, nō est aliud medium. Si uoluerō dimittere uitam monachi, & sequi secularē, nō habebit me dñs quasi secularē, sed quasi prauaricatorem. *Arti. 12.*

Vouere continentia præsumptuosum est. Cū *RHET. Sapien. 8.* enim donum Dei sit, ut ait Sapiēs, in nostra non est situm potestate seruare castitatem.

Hoc tuo Elencho uanū probares uotum qđ in baptismo *THEO.* emisimus. *supra* uacanea foret fides, quā sibi mutuò spondent cōiuges. Oīa quoq; inania essent pacta humana, cū sine Dei adiutorio seruari, aut impleri nequeāt. Itaq; ista promittimus, scientes Dei adiutorium nobis non defuturū, ueritate dicēte. Petite et accipietis. Et Paulo attestante, qui ait. Oīa *Ioan. 16* possum in eo qui me cōfortat Deus: modò tñ fecerimus qđ *Philip. 4* nostrum est. Quidam Deo impingūt, si donū ipsum nō habeant cōtinentiæ, diuinā bonitatē calūniantes. Qui ideo donum ipsum nō hnt: quia ut habeant operā nō impendunt, orationibus, uigilijs, ieiunijs, aut abstinētijs nō uacantes, & cōfortijs puellarum se nō cohibētes. De quibus ait Hiero. cōtra Iouin. lib. 2. ca. 37. epist. 6. par. 1. Siquis existimat, & abundantia ciborum, potionumq; semp frui, & carnis lubricum nō sentire, hoc est, uersari in delitijs, & deliciarum uitijs nō teneri, seipsum decipit. Cū. n. procul ab his remoti, sepe capiamur naturæ illecebris, et cogamur ea cupere, quorum copiam nō habemus: quātomagis si circumdati rebus uoluptatum, esse nos liberos arbitremur? Sensus noster illud cogitat qđ uidet, audit, gustat, attrectat, et ad eius rei trahitur appetitū, cuius capitur uoluptate. Vetus quoq; snia est. Difficile est, imò impossibile, delitijs & uoluptatibus affluentes nō ea cogitare quæ gerimus. Meminisse oportet Paulū à stimulo carnis ab angelo Sathanae colaphizatū,

DE INSTI. AC VOT. MONAST.

quem oratione & uigilantia: etsi non abegit, uicit tñ. itaq; Deus incusandus est, quasi donū cōtinētiæ nō dare paratus est idoneo) sed nostra negligētia arguendū nit, quæ nō agit qđ debuit, ut Deus daret. Casti nō nō quia nō possumus, sed quia nō uolumus, ait Aug. pecca. remis. ca. 17. Vide supra, tit. 12. arti. 3. Ari.

RHET.

Cur sic effers cōtinētiæ uotū, atq; ad ipsum uocas, qđ q̄ paucissimi obseruāt? Vbi sacerdotes ueri cœlibes: Vbi monachi, q̄ sua p̄stāt uocati planè id iudicamus qđ Cypri. epist. 11. uirginis cōcedit, dicēs. Quę se xp̄o dedicauerunt, si p̄stāt & castè p̄seuerent, p̄miū uirginis expectent aut p̄seuerare nolūt, aut nō possunt, melius nubant, q̄ in ignem delictis suis cadant.

THEO.

Si clauū clauo retundere licet: Vbi sunt (oro) reges publica debito officio administrātes? Vbi populi nō sua moda q̄rentes? Vbi principes in tyrānos nō degenerantes? Vbi iudices sine p̄sonarū acceptione iuste iudicantes, et in muneribus? Vbi mercatores fuco mercē nō adulterantes? Vbi operarij fidi: Vbi cōiugati castum & imaculatū seruatē? Oēs declinauerūt: simul inutiles facti sunt: est qui faciat bonū usq; ad unū. Statum autē & cōditionem hoīum calumniatur nemo, sed p̄sonæ delictum reprehenditur à nobis. Verū hoc tibi cogita dictum calūniantis, qđ illa zelanti dictum est per dñm. Reliqui mihi septē millia uirorum, qui nō curauerūt genua ante Baal. Iudæ quoq; proditio apostolorū senatum cōmaculare nō potuit. Cypri. proinde, quę citasti, nō illa loquitur de uirginibus sacro uelamine cōsecratis: sed de his quę in baptismo uirginitatis p̄p̄tū habuerunt. Sic, n. habet. Postulasti ut tibi rescriberem

Psalms

3. reg. 19

quid nobis de his uirginibus uideatur, quæ cū semel statum suum cōtinenter & firmiter tenere decreuerunt, detectæ sunt postea ī eodē lecto pariter māsisse cū masculis. Rñdet. Quod si se ex fide Christo dedicauerunt, pudicæ & castæ, sine ulla fabula p̄seuerēt: ita fortes & stabiles præmiū uirginitatis expectēt. Si aut̄ p̄seuerare nolunt, uel nō possunt melius est ut nubant, quā in ignē delictis suis cadāt. Notetur uerba si se ex fide Christo dicauerūt, dicatæ quidem fuerunt ex fide Christo, quando sacrum baptisma acceperunt, Tunc enim liberum eis erat, uel in uirginitate perseuerare, & uirginitatis præmiū expectare, uel nubere. Post uotum uerò uirginitatis in uelaminis susceptione emissum, damnabile est illis non solum nubere, sed & uelle nubere: quæadmodū docent authoritates priori articulo citatæ. Art. 14.

Cū sit una religio christiana; uarias adducere R H E T, religiones, est Xpi inconsutilem tunicā scindere. Et qd̄ molestius est, nūc Cucullati se solos religiosos uocant, quasi soli religionis titulo gaudeant.

Ridiculā rem profers. Quis ambigit unā esse ecclesiam THE O, catholicā: et tñ Ioānes plures docuit esse particulares, dum Actu. 14 scripsit septē ecclesiis, q̄ sunt in Asia. Dicitur quoq;: Paulus & Barnabas cōstituerunt per singulas ecclesias presbyteros. Quæadmodū itaq; nō incōuenit in una uniuersali ecclesia plures eē particulares ecclesias, siue in Asia, siue in Africa, siue alibi: ita non incōgruū est sub una religione christiana plures esse particulares religiones, ritibus, uestibus, aut institutis pro uarietate finis, ad quæ ordinantur, distinctas. Sic una philosophia existēte, plura iueniūtur philosophorum genera: quorū quidā sunt Pythagorici: alij Academici. Et hi partiti inueniuntur in Stoicos, Platonicos, Peripatet-

DE INST. AC VOT. MONAST.

ticos, aut Epicureos. Oēs tñ censentur philosophi: quod
modum in una ciuitate plures sunt familiae. Cumq; religio
dicatur à religando: uel à reeligendo: & religiosi plures
uotorum uinculis se Christo astrinxerint pluraq; præcep-
tis elegerint, quibus se gratificare conantur Deo: nō esse
solum si præ alijs religiosorum nomen teneant. Aristoteli

RHET. Arctissimū genus monachorū ponit religionis
fastigiū in cęremonijs, in p̄digioso uestitu, i cęro
numero psalmoz, aut in labore corporali. quę
uita laboriosa, Iudaicis plena ē sup̄stitionibus, et
pocrisi, et falsarū opinionū: et ideo tutē deserit.

THEO. Miror te uirum prudentem nō uereri ex manifeste
calūniā struere. Nō. n. religiosi ponūt religionis fastigiū
in præfatis: sed in diuino amore, sciētes quia finis præcep-

1. Timot. 1 est charitas. Oīa. n. pp̄ charitatē, uel assequendā, uel augmen-
tandam faciunt: ad hęc tanq̄ ad scopum oīa dirigunt. Quę
cunq; apud eos ordinata, uel instituta sunt, cōducentia sunt
ad charitatē, seu diuinum amorem. Separantur namq; à
& cōmercio seculariū, ut soli Christo uiuant. Corpus ab
nētijs macerant, et affligunt, ne delitię cōcupiscētijs pro-
cent: lectonibus, orationibus, et psalmis uacāt, ut afflic-
tetur & ferueat. Psalmis & cantu Deū laudant: alio
aliquū corpus exercēt, quia semp̄ cōtēplationi uacare, et
ritum aliquū nō remittere, nō est fragilitatis humana. Ve-
rum habēt abiectum, qui corpus ab iniurijs coeli p̄tegat,
uauitate mundi elōgatū, ad inocētię & humilitatis imita-
cium, nō qui pōpam secularem redoleat. Priscos patres
in hoc imitantes. Nam si Baptistę dñi amictum inspexeris,
agrestē et horridum uidebis. Si Iacobi fratris dñi cultū
deris, linea tunica, pedibus nudis, capillosus, barba horri-

dus dicitur incessisse. Si ad Heliae palliū, aut zonā pelliceā:
 si Pauli Thebaidis palmulis cōtextam tunicā. Si ad magnū
 Antonij cucullū, aut diui Martini pullā uestē, aut ad mona-
 chorū Aegypti, et Syriæ rusticana indumēta oculos direxe-
 ris, simplicia ac uilia pariter, & humilia inuenies. Nam cō-
 uenit uestitum ipsum, indicare uite p̄fessionem. Plurimum
 certē decederet eos qui tota uite ex p̄fesso à cōmuni uul-
 go discrepant, cultu ipso esse similes. Insup̄ cōuenit his quī
 diuersis institutis uiuūt, amictum quoq; & cultum esse ua-
 rium, & distinctū: ut ex illo cognoscatur cui familiæ unus-
 quisq; sit ascriptus. Quid horū est superstitiosum, aut hypo-
 crisim sapiēs? quid iudaicum, ubi est formæ christi expressa
 imitatio. Quid falsæ opinionis, ubi oīs eliminari cōtēditur
 error? Ceremoniæ si quæ sunt, his prouocantur, erudiūtur
 & exercitantur qui eas obseruant. **Articulus 16.**

Sūt qdā religioni adacti ante pubertatis ānos. **RHET.**

Vt illis parētibus qui iuitos, ī idoneos, aut sibi iuisos fi-
 lios, sic ante discretiōis ānos, ad religionē cōpellūt, qui ma-
 gis cupiūt à filijs exonerari, q̄ saluti eorū cōsulere. **Art. 17**

Certissimū est nō esse licitū uotū quo sentitis **RHET.**
 qui uouet se mereri remissionē p̄ctōrū corā Deo,
 & satisfacere p̄ p̄ctis. Nā hoc est cōtumelia euāge-
 lio: qđ docet nobis gratis donari remissionē pec-
 catorū p̄ X̄pm, dicente apostolo. Euacuati estis **Galat. 5**
 à X̄po qui lege iustificamini, à gratia excidistis.

Iteratis uicibus deductum est primam. s. à p̄ctō iustificatio **THEO.**
 nē gratis sine nostro p̄cedēti merito: non autē sine nostra
 coopatione fieri, tit. 3. ar. 7. tit. 4. art. 13. Secunda uerò iusti-
 ficatio, qua ex iusto fit iustior, nostris fit meritis, quē admo-
 dū & beatitudinis brauiū nostris meritis datur, scđm illud

pauperibus, & ueni, sequere me: & habebis thesaurum in *Matt. 4*

cælo. Qui ignorat Petrū, Andreā, & filios Zebedæi reli-
quisse patrē, & nauim cū retibus, et secutos fuisse Christū. *Luc. 22*

Qui nō credit premiū à Christo promissum hæc abrenun-
ciantibus, ut sedeāt sup thronos iudicaturi. 12. tribus Israel,
accipiantq; multò plura in hoc tpe, & in futuro seculo uitā
æternam. Discrimen aut uestium non dicimus aliquid habe *Matt. 10*

re numinis, sed qđ ad innocētiae et humilitatis indicium san-
cti patres instituere, eoq; discernitur, cui quis sit mancipa-
tus instituto: ut habitum est art. huius. *Art. 19.*

Miserabile est in ecclesia tales Pharisaicas uoces *R H E T.*
audiri, aut legi. Perfectio euangelica, quæ est regni
euāgelici, cōsistit in traditionibus humanis, in his
stultis obseruationibus uestiū & similiū nugarū.

Quia, n. regnū Dei est iustitia, & uita, in cordibus
hoiū: ideo pfectio est crescere timorē Dei, fidu-
ciā misericordiæ pmissæ in xpō; sicut Paulus des-
cribit pfectionē. Trāsformamur, inquit, de clari- *2. cor. 3*
tate in claritatē tanq; à dñi spiritu. Nō ait. Aliū cu-
cullum accipimus, aut alios calceos, cilicium, &c.

Quem (obsecro) theologum legisti, dicentē pfectionē *T H E O.*
euāgelicā cōsistere in traditionibus humanis, in uestitu, cal-
ceis, et similibus? Sed more tuo, uerū an falsum proferas, nō
curas, modò calūniam struere uidearis, ac detrahas religio-
sis. Dicunt theologo pfectionē euāgelicā in charitate cōsi-
stere, scđm illud Apost. Sup oīa charitatē hñtes, qđ est uin- *Colos. 3*
culū pfectionis. Principaliter quidē in charitate Dei, secun-
dario aut in charitate, & dilectione pximi. Qui uerò abū-
dantiore charitatē habet, is pfectior est. Ad hanc charitatē
oīa legis pcepta, et cōsilia ordinantur: quia finis pcepte- *1. Timot. 1*

DE INSTIT. AC VOT. MONA.

pti est *charitas*. Et quidē legis p̄cepta remouēt quae sūt
charitati cōtraria. Cōsilia uerò ad eam ordinantur ut
 pedimenta remoueant actus *charitatis*, quae tñ *charitas*
 aduersantur, qualia sunt *matrimoniu*, *occupatio negotii*
secularium, &c. Vnde Aug. in *Enchiri. ca. 121*. Quae
 (inquit) mandat Deus, ex quibus unum est. Nō mōdo
 ris. Et q̄cumq; nō iubentur, sed speciali cōsilio monentur
 quibus unum est, Bonū est homini mulierē nō tangere
 rectē fiunt cū referuntur ad diligēdum Deū, & proximum
 p̄ Deum. Et inde est q̄ in collationibus patrum dicitur
 bas Moyses. *Ieiunia, uigiliae, meditatio scripturarū*,
 ac *priuatio oīum facultatū*, nō p̄fectio, sed p̄fectionis
 mēta sunt: quia in ipsis nō cōsistit disciplina finis, sed
 la puenitur ad finē, dum ad p̄fectionē *charitatis* istis gra
 bus ascēdere nitimur. Hoc ipsum ait & Hiero. ad *Celestium*
 de modo rectē uiuendi. 3. par. epist. 22. *Abstinentia adiuu*
 tū est, nō p̄fectio *sanctitatis*. Tunc p̄clara est *abstinentia*,
 tunc pulchra atq; magnifica *castigatio corporis*, cū est
 ieiunus à uitijs. Idcirco à ciborum desiderijs mentē retrō
 hunt sancti, ut totam eius uim occupent in *cupiditate*
 tum. Iamq; minus ieiuniorū, & *abstinentiae laborē* caro
 tit, aīa esuriēte iustitiā. Nam ut uas electionis Paulus
 castigat corpus suum, & in seruitutē redigit, ne alijs p̄
 cans, reprobus iueniatur: nō ad solā (ut quidā imperiti
 tant) hoc facit *castitatē*. Non. n. huic tantūmodo, sed oīo
 oīno uirtutibus, *abstinentia opitulatur*. Neq; magna, aut
 ta Apostoli gloria est nō fornicari: sed hoc agit ut *castiga*
 tione corporis erudiatur aīus: Quātoq; nihil ex uoluptatibus
 cōcupiscit, tātō magis possit de uirtutibus cogitare,
 p̄fectionis magister ip̄fectū aliqd in se ostēdat. Art.

Cū uideamus plerofq; in religione ip̄fectiffimos, R H E T.
 q̄o hi gloriantur se in statu esse perfectionis?

Aliud est esse p̄fectum, & aliud in statu esse p̄fectionis. THE O.
 Perfectior est ille, qui charitate est eminētiōr. Ille autē est in
 statu p̄fectionis, qui obligatus est p̄petuō ad ea quæ sunt p̄fe
 ctionis cū aliqua solēnitāte. Nam status quandā imobilitatē
 cōditionis ip̄portat, quā officii in sui noīs rōne nō denotat.

Sunt itaq; duo hoīum genera in statu p̄fectionis. Sūt n.
 quidā in statu p̄fectionis exercēdæ, ut episcopi, p̄lati. Di
 cit. n. Dion. s. ca. eccle. hierar. Pōtificum quidē ordo cōsum
 matiuus est, & p̄fectiuus, & p̄fectionis author. Alij sunt in
 statu p̄fectionis acquirendæ, ut religiosi qui se Deo deuoue
 runt, cū quadā solēnitāte in holocaustum, quiq; ex statu suo
 imobilitē obligantur ad q̄dam quæ cōducunt ad p̄fectio
 nē, quasi q̄dam p̄fectionis adipiscēdæ instrumēta. Quāobrē
 Dion. 6. ca. eccle. hier. dicit eorū statum esse p̄fectissimæ ui
 tæ: quia lōgē alios antecellere oportet, cū id p̄mittāt. Si ue
 rō sic p̄cellant, aliquādo decernet, et iudicabit dominus.

Ex quibus elicio q̄ multi sunt in statu p̄fectionis, non
 autē p̄fecti, ut p̄lati mali, & religiosi dyscoli. Sunt p̄æ
 tere, multi p̄fecti, qui tamē nō sunt ī statu p̄fectionis, ut ple
 riq; uulgares, et plebei, qui aliquando multis episcopis, aut
 religiosi (p̄ pudor) sunt p̄fectiores, q̄a meliores. Art. 21.

Cū monachi somniēt se hēre multa merita sup R H E T.
 erogationis, uēdunt, & applicāt alijs. Hoc p̄textu
 qd̄ obseruāt p̄cepta, & cōsilia euāgelica. Quare re
 ipsa sentiūt sibi supesse merita: qd̄ p̄sūptuosū est.

Falsum tuo more obijcis. Nemo dixit monachorum sibi THE O.
 supesse merita, q̄ alijs uellet, aut posset impartiri. Nā solius
 christi meritum alijs ualet cōicari, qui nō sibi, sed nobis me

DE INSTIT. AC VOT. MONA.

rui. Nos aut nobis, nō alijs meremur, ut tractauimus in
arti. 7. Nullus præterea de suo merito securus est, dicitur

Eccli. 9.

1. Pet. 4

Proue. 20

Psalms

lomone. Nescit homo utrū amore uel odio dignus sit. Et
tro. Vix iustus saluabitur. Et rursus dicit Salomon, quia
pōt dicere, mundū est cor meū. Regius quoq; propheta
in persona dñi. Cū accepero tēpus, ego iustitias iudicabo.
Qui uerò gratis præter suū meritū iustificatus est, potest
mereri pœnæ relaxationē, et gratiæ augmentationē, uel
æternam: non tñ sine gratia Dei, aut sine merito pœnitentiæ
Christi: ut habitum est titu. 17.

Matt. 25

1. cor. 8

Luce. 6

RHET.

Matt. 19

Itaq; nullus præsumit merita sua alteri impedere
met, dicens cum uirginibus. Ne forte r.ō sufficiant nobis
uobis. Verū quia unus pro alio ualet satisfacere pœnitentiæ
brorum corporis Christi unionē, & cōmunionē: Et un
pro alio ualet orare, & intercedere: Hæc alijs cōicare co
sueuerunt religiosi, orationes uidelicet et satisfactiones. De
hac cōicatione scripsit & Paulus Corin. dicens. Et æquali
tate in pñti tpe uestra abundātia (s. terrenorū scdm Gal
illorum, (uidelicet discipulorum,) inopiā suppleat. Et in
lorum abundātia (qui diuinis uacabant) uestra inopia
tali sit supplemētū. Hoc uidetur et saluator docuisse, dicitur
Facite uobis amicos de māmōna iniquitatis: ut cū decesseritis
tis in hac uita, recipiāt uos ī æterna tabernacula.

Allegatis p uestra opinione illud Christi. Qui
qui reliquit patrē, aut matrē, aut agros, &c. pp m
aut pp euāgeliū, centuplū accipiet, & uitā æternā
possidebit. Hoc nihil ad uos. Fit. n. cōtumelia christi
sto, si putatis his fieri remissionē pētōr, & mereri
uitā æternā. Ut aut intelligat snia saluatoris, non
ris q duplex est desertio. Quædā sine uocatione

& mādato Dei, hāc nō pbat Xps. Nam opa à nō
bis electa, sunt iūtiles cultus. Alia est desertio quæ
fit mādato Dei, s. cū cogit nos tyrānus. Hic habe
mus mandatū, ut potius sustineamus iniuriā, po
tiusq; nobis eripi patiamur facultates, cōiuges, li
beros, & uitā. Hanc desertionem pbat Christus.

Miror te post tam frequētes admonitiones. & eruditio THEO.
nes. semp cucullum agere, ut semp cantes nullis bonis ope
ribus dari remissionē pctorū, aut uitam eternā: cum tā ma
nifestē audieris Achab, pariter et Niniuitis donari ueniam
pp affluētes lachrymas, et opera pñe in cilicio et cinere:
Cum dñs tan apertē dixerit: Si uis ad uitam ingredi, serua
mandata. Et Paulus dicat. Vnusquisq; ppriam mercedē ac
cipiet scām suum laborē. Et iterum: Beneficētia, & cōmu
monis nolite obliuisci: talibus. n. hostijs promeretur Deus. Hebr. 13
Et rursus: Videte ne q̄ operati estis, perdati: sed mercedē
plenā recipiatis. Nō aut diximus ab hoc merito secludi Dei
gratiā, aut meritū passionis Christi: sed diximus hoc ipsum
meritum ex gratia esse Dei, qui ordinauit et pmisit operi
bus nostris deberi mercedē. Si. n. hac Deus nō spopondis
set, nō eēt qui meritū aliqd' esse præsumeret corā Deo, cui
oīa debemus rōne bñficioꝝ acceptoꝝ. Et uirtus passionis
christi operibus nostris cōicata, dat eis quā hñt efficaciam.
Dicis præterea duplicem t̄paliū desertionē, unā spon
taneā ex electione, quā nihil facis, & inutile dicis. Nā opus
humanū dicis inutile cultū: sed uerba Saluatoris deprauas.
Non. n. omne opus humanum electum, reprobatur Deus: sed
qd' diuinis præceptis cōtrariatur. Spōtanea nāq; uota pro
bat & approbat Deus, Deute. 23. & Leuit. 15. Dicit quoq;
Hieron. cōtra Iouin. epist. 5. ca. 7. Maioris est gratiæ offer,

Mat. 19.

re qd' nō debeas. quā reddere qd' exigeris. Et tu asseru-
 fit spōte, & à nobis electum est, & nō praeceptum, imit
 est cultus, cōtra illud Saluatoris. Oīs qui reliquerit (spō-
 taneē. Nā qui coactus reliquit, aīo nō relinquit) patri ma-
 trē, & c. pp me, centuplū accipiet. Cōsuluīt quoq; idem Sa-
 uator omnia relinquere: nō aut praecepit adoleſcētī. Unde
 ei ait. Si uis, uade, uende omnia, & da pauperibus. Quod
 enim praecepitur, in libero arbitrio, non dimittitur: quod
 cat, propono, & uoluntati tuæ liberæ dimitto.

ibidem.

Ad Phile-
monem.

Paul. quoq; optauit seruū Philemonis sibi ministrū suū.
 scripsit autē eidē: Sine cōsilio tuo nihil uolui facere: uolū-
 lut ex necessitate bonū eēt, sed uoluntariū. Spōtaneitatis
 aut electio opus bonum nō remittit: sed laudabilius facit.

Mat. 15.

2. cor. 9

Psalmus

RHET.

Aliam asseris tpalium desertionem, cū ad eam cogit
 potestas. Hanc quidē dicis habere mādatum Dei et idē
 nam, quia subitur pp euangelium. Bone Deus, ubi legitur
 illa desertio tpalium duntaxat est pp euangelium, ad quod
 cogit ptās? Quae potestas coegit apostolos ut oīa desererent
 propter Christum? qui dixerunt: Ecce nos reliquimus cū
 et secuti sumus te: utiq; pp euangelium. Quis Paulum cogit
 lit suis abrenunciare? Quis Christū ipsum coegit, ut egens
 natus, pauper uiueret et moreretur? Desertio itaq; tpalium
 lium propter Christum, aut propter euangelium amanda
 dum, grata est deo. atq; eō melior, quō magis spōtaneā. Si
 hilarem datorē diligit Deus. Voluntariē, inq; Dauid, lau-
 ficabo tibi, etiamsi ad eam non impellat potestas. Ar-
 Rerū dñia & possessiones sunt ordinationes
 uiles, approbatæ uerbo Dei in p̄cepto. Nō sunt
 facies. Desertio facultatū nō habet mandatū Dei
 nec cōsiliū. Nā paupertas euangelica nō est de-

tio rerum, sed nō esse auarū: nō cōfidere opibus.

Possessiones siue rerum dñia, à Deo probata esse nō in- THE O.

ficiamur. Nō est tñ bonus Elēchus. Rerū possessiones sunt

à Deo approbatæ: ergo abdicatio rerum est inutilis cultus:

quæ admodum nō sequitur: Nuptiæ sunt probatæ, ergo uir-

ginitas est cultus inutilis. Nā nuptias cōmendat Deus: ma-

gis aut uirginitatē, teste Apof. qui ait. Qui matrimonio iun- 1. Cor. 7

git uirginē suam, bene facit. Et qui nō iungit, melius facit.

Pari modo qui bene dispensat substantiā suam, bene facit:

qui autē eam relinquit propter Christum, melius facit. Nā Matth. 19

Christus hoc adolescenti cōsuluit, tanquā rem perfectiorē.

Dum subiungis: Paupertas euangelica, nō est desertio facul-

tatum, sed nō esse auarū, &c. Multum ab euangelio dissen-

tis. Nam nō esse auarum, præceptum est euangelicum: cōsi-

lium aut euangelicæ paupertatis, est desertio rerum suarū,

quam proposuit Christus adolescenti, quam amplexati sunt

Apostoli, et Christum secuti sunt. Desertio itaq; facultatū,

nō est traditio merè humana, ut profers, sed cōsiliū et exē-

plum Christi: et per cōsequens, nec inutilis cultus: sed perfe-

ctionis instrumētum. Vnde Hiero. interpretās hunc locum,

super Matt. ait. Non sufficit hæc tantū relinquere. Ideò iun-

git Petrus quod perfectum est. i. secuti sumus te. In sequela

nanq; Christi perfectio uitæ est. Quamobrem ait Ambro.

super illud Luca. Sequere me. Sequi iubet nō corporis gres Luca. 8

su, sed mentis affectu, quod fit per charitatem.

DE DELECTV CIBORVM ET

IEIUNIO. TITVLVS XXXV.

ARTICVLVS I.

Præsentiauit Apostolus discipulo Timotheo RHET.

Hoc præsens tps, dicēs, Spūs manifestè dicit:

Ff. 4